

P R O G R A M

RAZVOJA MALE PRIVREDE HERCEGOVAČKO - NERETVANSKOG KANTONA 2021. - 2024. GODINE

SADRŽAJ

KORIŠTENE SKRAĆENICE	1
1. UVOD	2
1.1. Pravno - regulatorni okvir	2
1.2. Program razvoja male privrede 2016. - 2020. godine	2
1.2.1. Provođenje Programa razvoja male privrede 2016. - 2020. godine.....	2
1.2.2. Aktivnosti MP realizovane kroz inostrane izvore finansiranja	4
1.2.3. Podrška MSP u ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica izazvanih epidemijom COVID-19	5
2. PROGRAM RAZVOJA MALE PRIVREDE HNK 2021.-2024. GODINE.....	6
2.1. Programska platforma	6
2.2. Usaglašenost Programa 2021.-2024. sa strateškim dokumentima	7
2.2.1. Usaglašenost sa strateškim dokumentima proizašlim iz procesa evropskih integracija.....	7
2.3. Utvrđivanje prioriteta i mjera Programa 2021.-2024. godine.....	10
2.3.1. Detaljan pregled mjera	12
2.4. Metodologija praćenja provođenja pojedinih mjera Programa - monitoring.....	16

KORIŠTENE SKRAĆENICE

Kratice	Značenje
BiH	Bosna i Hercegovina
CI	Centar izvrsnosti
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
F BiH	Federacija Bosna i Hercegovine
FMRPO	Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta
PK	Privredna komora HNK
HNK	Hercegovačko–neretvanski kanton
ILPD	Projekt integrisanog lokalnog razvoja
JLS	Jedinice lokalne samouprave
LiNK	Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK Mostar
MP	Ministarstvo privrede HNK
MGPU	Ministarstvo građenja i prostornog uređenja HNK
MPŠV	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede HNK
MPULS	Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave HNK
MZRSZ	Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite HNK
MONKS	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK
MSP	Malo i srednje poduzetništvo
MTTZO	Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša HNK
NFBS	Nefinansijski poslovni sektor
OCD	Organizacije civilnog društva
OK	Obrtnička komora HNK
REDAH	Agencija za ekonomski razvoj Hercegovine REDAH Mostar
SBA	Akt za mala poduzeća EU (Small Business Act)
SZZ	Služba za zapošljavanje HNK
VKR	Vijeće za konkurentnost i razvoj HNK
KOR	Kantonalni odbor za razvoj

1. UVOD

1.1. Pravno - regulatorni okvir

Donošenjem *Zakona o poticaju razvoja male privrede i zaštiti tradicionalnih djelatnosti (obrta)* („Službene novine HNK“, broj: 4/10, 1/13 i 1/16), (u daljem tekstu: **Zakon**), koji je u primjeni od 01.01.2011. godine, u HNK su stvorene pravno-regulatorne i institucionalne pretpostavke za podršku maloj privredi.

U skladu sa zakonskom definicijom, subjekti male privrede u HNK trajno obavljaju zakonom dozvoljene djelatnosti, radi ostvarivanja dohotka, odnosno dobiti, registrovani su kod nadležnog organa, imaju samostalnost u poslovanju, zapošljavaju prosječno godišnje manje od 250 lica, te ostvaruju godišnji prihod manji od 95.000.000,00 KM, ili im je godišnja bilansa stanja manja od 86.000.000,00 KM.

Prema veličini, razlikujemo mikro, male i srednje subjekte male privrede (kriteriji su: broj zaposlenih, veličina prihoda ili bilansa stanja), u skladu s preuzetim kriterijima podjele iz Evropske unije, što je vidljivo iz tabele broj 1.

Tabela broj 1: kriteriji podjele MSP po veličini

Subjekti	Pravni status	Broj zaposlenih	Godišnji prihod u KM (manji od):	Bilansa stanja u KM (manja od):
mikro	fizička i pravna lica	9 i manje lica	4.000.000,00	4.000.000,00
mali	fizička i pravna lica	od 10 do 49 lica	20.000.000,00	20.000.000,00
srednji	fizička i pravna lica	od 50 do 250 lica	95.000.000,00	86.000.000,00

Naprijed navedeni Zakon obavezuje MP na pripremu prijedloga četverogodišnjeg *Programa razvoja male privrede Hercegovačko-neretvanskog kantona* (u daljem tekstu: **Program**), koji se podnosi Vladi HNK na razmatranje i usvajanje. Prilikom kreiranja Programa uzete su u obzir i odredbe Zakona o kantonalnim ministarstvima i drugim organima kantonalne uprave („Službene novine HNK“, broj: 4/98, 1/02, 4/07 i 2/13), koje utvrđuju djelokrug rada svakog pojedinog ministarstva, kao i njihovu nadležnost, unutar koje djeluju.

1.2. Program razvoja male privrede 2016. - 2020. godine

1.2.1. Provođenje Programa razvoja male privrede 2016. - 2020. godine

Prethodni četverogodišnji Program Vlada HNK je donijela 07.04.2016. godine, za period od 2016.-2020. godine (u daljem tekstu: **Program 2016.-2020. godine**), („Službene novine HNK“, broj: 3/16.)

Program 2016.-2020. godine je ponudio detaljnu analizu stanja male privrede HNK, po glavnim makroekonomskim pokazateljima, te postavio strateške ciljeve i prioritete razvoja male privrede, i to:

Tabela broj 2: Pregled strateških ciljeva i prioriteta iz Programa 2016.-2020. godine

Strateški cilj	Prioriteti
1. UNAPREĐENJE POSLOVNOG OKRUŽENJA	1.1. Smanjenje administrativnih prepreka
	1.2. Jačanje institucionalne podrške MSP
2. PROMOVISANJE PODUZETNIŠTVA	2.1. Pospješivanje povezivanja obrazovnih institucija i MSP
	2.2. Sticanje osnovnih poduzetničkih vještina
3. PODRŠKA MSP KROZ GRANTOVE	3.1. Sufinansiranje poduzetnika-početnika, izvezno orijentisanih i brzo - rastućih MSP
4. TEHNOLOŠKI RAZVOJ I RAZVOJ POSLOVNE INFRASTRUKTURE	4.1. Tehnološki razvoj
	4.2. Razvoj poslovne infrastrukture
	4.3. Podrška razvoju lanaca vrijednosti

Programom 2016.-2020. godine bilo je predviđeno provođenje strateških ciljeva i prioriteta, kroz dvadeset pet (25) mjera, za čiju realizaciju su bile predložene: aktivnosti, očekivani rezultati aktivnosti, institucije - nosioci aktivnosti, period implementacije i izvori finansiranja.

Program 2016.-2020. godine, kao instrument politike podrške MSP, je zahtijevao kontinuirano posmatranje, ocjenu učinaka i poređenje kreiranih i provedenih mjera podrške.

Na osnovu Programa 2016.-2020. godine, MP je donosilo *Godišnje planove provođenja Programa razvoja male privrede* (u daljem tekstu: **Godišnji plan**), za svaku godinu pojedinačno, na prijedlog nosioca Programa razvoja, iz člana 15. Zakona. Vlada HNK je usvojila sve Godišnje planove, izuzev Godišnjeg plana za 2016. godinu, koji nije ni razmatran.

Monitoring, odnosno praćenje provođenja pojedinih mjera Programa 2016.-2020. godine, se provodilo posredstvom VKR-a, koje je Vlada HNK formirala 2012. godine, za period 2012.-2020. godine, kao stalno savjetodavno tijelo Vlade, u cilju provođenja *Strategije razvoja malog i srednjeg poduzetništva u HNK za period 2012.-2020. godine* (u daljem tekstu: **Strategija MSP 2012.-2020.**).

VKR se sastojao od 29 članova, predstavnika javnog i privatnog sektora, te organizacija civilnog društva.

Javni sektor je bio najbrojniji, sa 16 članova, predstavnika JLS, te nekih ključnih institucija (ministarstava i zavoda), kao i FMRPO.

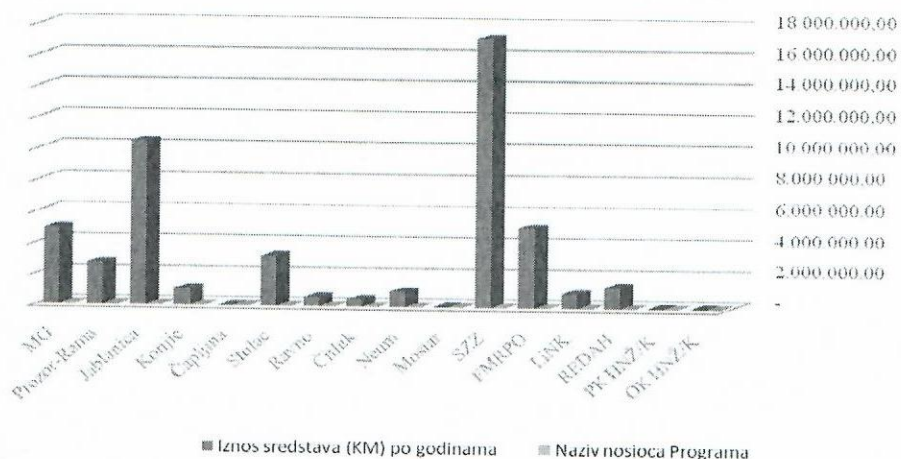
JLS su, također, identifikovale najuspješnije privredne subjekte iz njihove sredine, koji su bili uključeni u rad Vijeća, te su, na taj način, poduzetnici imali svoje predstavnike u Vijeću (ukupno 9 članova, iz svake JLS), dok su OCD imale ukupno 4 predstavnika, a to su bili: LiNK, REDAH, PK HNK i OK HNK.

VKR je ukupno održao 5 sjednica, u periodu 2016.-2020. godine, te predložio niz mjera za poboljšanje poslovnog okruženja u HNK.

Kada bi se, ukratko, sumirali rezultati provođenja Godišnjih planova za navedeni programski period (za svaku godinu Ministarstvo sačinjava i podnosi na usvajanje, Vladi i Skupštini HNK, dokument - *Izveštaj o provođenju Godišnjeg plana*), uočava se kako je većina predloženih mjera za razvoj sektora MSP ili djelimično provedena, ili uopće nije provedena, u planiranom roku.

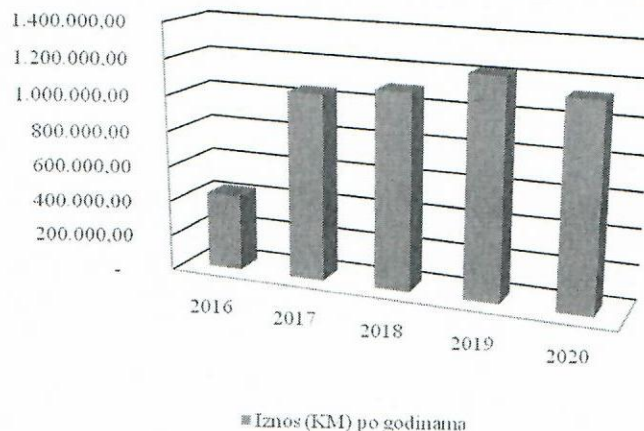
Slijedom toga, na osnovu podataka iz godišnjih izvještaja, koje su dostavljali svi zakonski nosioci Programa 2016.-2020., iz javnog i nevladinog sektora, uključujući i FMRPO, ulaganja, u periodu 2016.-2020. godine, ukupno iznose **48.056.100,24 KM**.

Grafikon broj 1: Pregled visine ulaganja u MSP svih nosioca Programa 2016.-2020. godine

MP je za ovaj isti period podržalo 361 subjekta male privrede, s područja HNK, grant sredstvima u ukupnoj vrijednosti od **4.940.000,00 KM**, što je detaljno prikazano u Grafikonu broj 2, dok su, analizom izvještaja o utrošku sredstava poticaja, dostavljenih od strane korisnika, evidentirana ulaganja privatnog sektora, u iznosu od **4.200.000,00 KM**, i zapošljavanje **83** nove osobe.

Grafikon broj 2: Pregled poticajnih sredstava MP za period 2016.-2020.godine

U 2016. i 2017. godini poticajna sredstva MP su raspoređena u skladu sa pojedinačnim odlukama Vlade HNK, tako da nije bilo uslova za praćenje i analizu efekata poticaja, dok je za 2020. godinu uplata poticajnih sredstava izvršena u januaru 2021. godine, pa će efekti biti vidljivi tek u trećem kvartalu 2021. godine, nakon završenog roka za implementaciju projekata i dostavu izvještaja o utrošku sredstava, od strane korisnika.

1.2.2. Aktivnosti MP realizovane kroz inostrane izvore finansiranja

Pored aktivnosti, vezanih za realizaciju i implementaciju Zakona, MP je, u programskom periodu, poduzelo i aktivnosti na privlačenju sredstava od stranih donatora. Tako je MP, u sklopu Interreg IPA trilateralnog Programa prekogranične saradnje Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014.-2020. (IPA II), dana 01.06.2017. godine, potpisalo

Ugovor, broj: 2017HR-BA-ME125, za provođenje projekta "Bolji pristup razvoju: klasteri i konkurentnost-umrežavanje Jadranske regije", (akronim BACAR), u (daljem tekstu: *projekt BACAR*), u trajanju od 27 mjeseci. Zbog potrebe za produženjem roka za provođenje aktivnosti, projekt je produžen na 30 mjeseci i trajao je do 30.11.2019. godine. Partneri na projektu BACAR su bili:

- ❖ *Općina Kotor* - vodeći partner/LP (CG),
- ❖ *Privredna komora Crne Gore* - projektni partner 2/PP2 (CG),
- ❖ *Javna ustanova RERA SD* - projektni partner 3/PP3 (HR),
- ❖ *MP*- projektni partner 4/PP4 (BiH) i
- ❖ *Privredna komora RS - područni ured Trebinje* - projektni partner 5/PP5 (BiH).

Ukupna vrijednost Projekta BACAR, za sve partnere, iznosila je **1.994.641,24 KM** (1.019.843.87 EUR), od čega je MP za provođenje svojih aktivnosti dobilo na raspolaganje **582.385,54 KM** (297.769,00 EUR).

Glavni cilj projekta BACAR je bilo jačanje institucionalne infrastrukture i usluga sektora malih i srednjih poduzeća, u cilju jačanja konkurentnosti, kroz uspostavljanje klaster pristupa u sektorima kreativne industrije, turizma i lokalne hrane.

Među najznačajnijim aktivnostima, koje je MP realizovalo, kroz projekt BACAR, su:

1. Otvaranje Centra za podršku klasterima na Buni;
2. Nabavka opreme i namještaja za dvije srednje škole u Mostaru, i to za:
  - a) *Srednju turističko-ugostiteljsku školu*
  - b) *Srednju tekstilno-poljoprivrednu školu*;
3. Organizacija i realizacija 14 radionica;
4. Organizacija i realizacija tri studijska putovanja, po Istri i Sjevernoj Italiji, po Srbiji i po Italiji;
5. Organizacija i sudjelovanje na međunarodnom Sajmu gospodarstva - Mostar 2019. godine.

1.2.3. Podrška MSP u ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica izazvanih epidemijom COVID-19

Pandemija COVID-19 je, kao globalni udar, u 2020. godini, dodatno jako opteretila sistem, kako u BiH, tako i u HNK, te posebno ostavila negativne posljedice na privredu, što je dovelo do osjetnog pada privrednih aktivnosti.

Prema preliminarnim podacima i poslovnim anketama, pandemija je pogodila 90% MSP u BiH, posebno iz prerađivačkog sektora (metal, drvo, tekstil, poljoprivreda), kao i iz uslužnog sektora (turizam, transport, ugostiteljstvo), koji bilježe veliki pad prometa i zaposlenosti.

U vezi novonastale situacije, u maju 2020. godine, Skupština HNK je donijela *Zakon o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica izazvanih epidemijom koronavirusa (COVID-19) i podršci ekonomiji na području HNK* (u daljem tekstu: **Zakon COVID-19**), („Službene novine HNK“, broj: 3/20).

U cilju provođenja Zakona COVID-19, Vlada HNK je imenovala *Međuresornu komisiju za upravljanje Stabilizacijskim fondom i utvrđivanje prijedloga Programa utroška sredstava od subvencija* („Službene novine HNK“, broj: 4/20). Njena zadaća je bilo upravljanje Stabilizacijskim fondom, utvrđivanje prijedloga Programa utroška sredstava, utvrđivanje teksta Javnog poziva za subvencionisanje neto plate, do određenog iznosa, te obrada pristiglih prijava poslovnih subjekata.

Pomoć, koju je Vlada HNK, kroz rad Međuresorne komisije, namjeravala pružiti, prvenstveno se odnosila na podršku očuvanju radnih mjesta, kroz mjeru subvencionisanja određenog iznosa najniže neto plate na nivou Federacije BiH, kao i finansiranje poreza na dohodak i posebnih naknada u djelatnostima pogodnim zabranom rada, kao i onim djelatnostima kojima je onemogućen rad odlukama Štaba civilne zaštite.

Realizacijom naprijed navedenih mjera, Vlada HNK je osigurala podršku za 1914 subjekata, s područja HNK, radi očuvanja postojećih radnih mjesta, u ukupnom iznosu od **4.980.641,49 KM**.

2. PROGRAM RAZVOJA MALE PRIVREDE HNK 2021.-2024. GODINE

Maja 2017. godine, stupio je na snagu Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 32/17), (u daljem tekstu: **Zakon F BiH**), kojim se definišu ciljevi i principi planiranja i upravljanja razvojem na području F BiH, a na osnovu kojeg je Vlada F BiH, oktobra 2019. godine, donijela Uredbu o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH (Službene novine Federacije BiH, broj: 74/19) (u daljem tekstu: **Uredba F BiH**).

Tako je struktura Programa 2021.-2024. godine osmišljena u skladu sa odredbama Zakona, Zakona F BiH i Uredbe F BiH, te je Program 2021.-2024. godine podijeljen na četiri poglavlja, i to:

- ❖ Programska platforma
- ❖ Usaglašenost Programa 2021. -2024. sa strateškim dokumentima
  - Usaglašenost sa strateškim dokumentima, proizašlim iz procesa evropskih integracija
  - Usaglašenost sa strateškim dokumentima HNK i F BiH
- ❖ Utvrđivanje prioriteta i mjera
  - Detaljan pregled mjera
- ❖ Definisane načina provođenja, praćenja, izvještavanja i evaluacije

2.1. Programska platforma

Dokument „*Informacija o stanju poduzetništva i obrta na području HNK u 2019. godini*“ (u daljem tekstu: **Informacija**)¹, kojeg je Vlada HNK usvojila 15.10.2020. godine, polazište je za izradu ovog dokumenta.

Informacija sadrži podatke o broju i strukturi poslovnih subjekata (fizičkih i pravnih lica), kao i druge podatke koji predstavljaju analitičku osnovu, neophodnu za kreiranje ovog Programa, a strukturirana je na slijedeći način:

1. Struktura poslovnih subjekata s područja HNK

- 1.1 Pregled poslovnih subjekata s područja HNK
- 1.2 Poslovni subjekti u nadležnosti Ministarstva privrede HNK
- 1.3 Obrtnička djelatnost

---

¹ *Informacija o stanju poduzetništva i obrta na području HNK u 2019. godini* (“Službene novine HNK”, broj: 7/20)

2. Makroekonomski pokazatelji

- 2.1. Porezni prihodi
- 2.2. Spoljnotrgovinska razmjena
- 2.3. Industrijska proizvodnja
- 2.4. Tržište radne snage
- 2.5. Prosječna neto plata i penzija
- 2.6. Pregled broja zaposlenih, nezaposlenih i penzionera
- 2.7. Broj malih i srednjih poduzeća (MSP) na 1000 stanovnika
- 2.8. Indeks razvijenosti općina HNK.

2.2. Usaglašenost Programa 2021.-2024. sa strateškim dokumentima

2.2.1. Usaglašenost sa strateškim dokumentima proizašlim iz procesa evropskih integracija

Kada je riječ o MSP, BiH je, na svom putu ka evropskim integracijama, obavezna slijediti odredbe *Akta za mala poduzeća EU (SBA)*. Naime, BiH je, 16.06.2008. godine, potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, čijim se sklapanjem državi potvrđuje status potencijalnog kandidata za članstvo u EU, te je BiH, na taj način, stupila u ugovorne odnose sa EU. SBA, kao najviši dokument EU politike za MSP, kojim je politika MSP stavljena u središte privrednog i administrativnog odlučivanja u EU, prihvaćen je od Vijeća ministara BiH, decembra 2008. godine.

BiH je podnijela zahtjev za članstvo u EU februara 2016. godine, a u septembru iste godine Evropsko vijeće (u daljem tekstu: *EV*) je pozvalo Evropsku komisiju (u daljem tekstu: *EK*) na dostavljanje Mišljenja o osnovanosti tog zahtjeva. U maju 2019. godine, EK je usvojila Mišljenje i prateći Analitički izvještaj o zahtjevu BiH za članstvo u EU. U Mišljenju je utvrđeno 14 ključnih prioriteta u oblasti demokratije/funkcionalnosti, vladavine prava, osnovnih prava i reforme javne uprave, koje BiH treba ispuniti kako bi dobila preporuku za otvaranje pristupnih pregovora. U svojim zaključcima, iz decembra 2019. godine, Vijeće EU je pozdravilo Mišljenje i pozvalo EK da svoje godišnje izvještaje o BiH, počevši od izvještaja iz 2020. godine, fokusira na provođenje ključnih prioriteta iz Mišljenja².

Kroz različite izvještaje EK, zabilježen je određeni ograničeni napredak BiH, a i date su preporuke kojima je potrebno posvetiti posebnu pažnju, između ostalog i u oblastima: **privrede, zapošljavanja, poduzetništva i industrijske politike.**

Javno - politička opredijeljenost svih nivoa vlasti u BiH, pa tako i u HNK, je integrisanje u EU, te se ulažu dodatni naponi ka tome cilju.

Kroz dokument EK, pod nazivom *Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2020. godinu, Poglavlje 20: Poduzetništvo i industrijska politika*, zabilježen je ograničeni napredak u politikama za MSP, ali je stanje i dalje nezadovoljavajuće, te posebnu pažnju treba obratiti na:

- ❖ Registrovanje poslovnih subjekata kroz: pojednostavljenje postupka registracije, centralizaciju registrovanja, izdavanje dozvola putem jednošalterskog sistema (one-stop shop) i online registracije;
- ❖ Harmonizacija i ažuriranje industrijskih politika na različitim nivoima vlasti;
- ❖ Procjenu trenutnih potreba MSP, posebno po pitanju usavršavanja vještina.

² <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/12/10/council-conclusions-on-commission-opinion-on-bosnia-and-herzegovina-s-application-for-membership-of-the-european-union/>

2.2.2. Usaglašenost sa strateškim dokumentima HNK i F BiH

2017. godine, Vlada HNK je usvojila integrisanu Strategiju razvoja HNK 2017.-2020. godine („Službene novine HNK“, broj: 6/17), (u daljem tekstu: **Strategija 2017.-2020. godine**), koja je bila ključni strateško-planski dokument HNK.

Strategiju 2017.-2020. godine je karakterizirala integracija (privredni, društveni i aspekt zaštite okoliša su posmatrani kao neodvojivi dijelovi jedne cjeline) i participacija (svi zainteresovani akteri su bili angažovani i doprinijeli su izradi Strategije).

Vlada HNK je imenovala KOR, za period 2017.-2020. godine, u čijem sastavu su bili predstavnici kantonalnih ministarstava, predstavnici JLS s područja HNK, predstavnici organizacija civilnog društva, kao i drugih relevantnih organizacija i institucija, čiji je zadatak bila priprema nacrt dokumenta Strategije, uz pomoć savjetodavnog tima stručnjaka.

U procesu provođenja Strategije 2017.-2020. godine, 2019. godine je provedena srednjoročna evaluacija, odnosno evaluacija za period 2017.-2018. godine, koju su izvršili konsultanti UNDP-a, a čiji osvrt je predstavljan tek u dokumentu - Nacrt Strategije 2021.-2027. U Nacrtu se ukazuje na sljedeće najznačajnije nalaze:

- Strategijom 2017.-2020. godine su uglavnom adekvatno procijenjene potrebe pojedinih razvojnih sektora, odnosno identifikovani su strateški fokusi i strateški ciljevi koji su i dalje relevantni za HNK i za potrebe ciljnih grupa.

- Utvrđena je izrazita potreba za izradu Analize sistema za upravljanje razvojem na nivou ministarstava i organa uprave HNK, s preporukom za uspostavu, u HNK, Jedinice za upravljanje razvojem - JURA, i osiguranje kvalitetnog kadrovskog popunjavanja i jačanja kapaciteta ovog organa za razvojno planiranje i upravljanje razvojem. Naime, u evaluaciji se ukazuje da su se procesi upravljanja razvojem formalno provodili, što je veliki iskorak, ali je to ipak bila samo i dominantno forma, bez suštinskog uključivanja relevantnih aktera.

- Utvrđena je potreba za prilagođavanjem poslovnika o radu i drugih propisa, kojima se uređuje unutrašnja organizacija organa uprave HNK, na način da se uspostave logične i čvrste poveznice između Strategije, akcionih planova Strategije, planova rada Vlade i ministarstava, dokumenta Okvirnog budžeta i godišnjeg Budžeta Kantona.

- Utvrđena je potreba jačanja kapaciteta osoblja kantonalnih ministarstava i organa uprave, sa zadatkom pribavljanje sredstava iz EU i drugih međunarodnih i domaćih fondova.

- Preporučeno je da se, prilikom utvrđivanja strateških intervencija u narednom planskom periodu, posebna pažnja posveti intervencijama, usmjerenim ka jačanju konkurentnosti privrednih subjekata, poticanju inovacija i tehnološkim usavršavanjima proizvodnje, te podršci brzorastućim poduzećima.

Zbog potrebe za novim strateškim dokumentom, Vlada HNK je, juna 2020. godine, donijela Odluku o izradi Strategije razvoja HNK za period 2021.-2027. godine. Ideja je da Strategija razvoja HNK za period 2021.-2027. godina (u daljem tekstu: **Strategija 2021.-2027. godine**) bude integrisani, multisektorski i strateški dokument, kojim se definišu javne politike i integrisano usmjerava razvoj Kantona i njenih JLS.

Strategija 2021.-2027. godine je još uvijek u formi nacrt dokumenta, a u njegovoj izradi učestvuju, između ostalog, i svi zakonski nosioci razvoja Programa, budući da je Vlada HNK, u 2020. godini, formirala:

- **KOR** - kao operativno, izvršno i koordinacijsko tijelo, zaduženo za vođenje procesa izrade Strategije 2021.-2027. godine, sastavljeno od 22 člana, predstavnika kantonalnih tijela uprave i drugih socio-ekonomskih partnera (Službe za zapošljavanje HNK, udruženja poduzetnika i dr.).

- **Vijeće za razvojno planiranje i upravljanje razvojem** (u daljem tekstu: **Vijeće**) - kao savjetodavno tijelo, u procesima definisanja, implementacije, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji prioriteta razvoja u Kantonu, sastavljeno od 19 članova, koje čine:

predsjednik Vlade HNK, općinski načelnici, odnosno gradonačelnici JLS, iz HNK, predsjednici PK HNK i OK HNK, rektori univerziteta i drugi socijalnoekonomski partneri.

- **Odbor za praćenje realizacije Strategije 2021.-2027. godine** (u daljem tekstu: **Odbor**), kao tijelo Vlade HNK, zaduženo za pripremu akcionih planova, njihovo usaglašavanje sa Budžetom i izvještavanje o stepenu realizacije i napredovanja.

U skladu sa naprijed navedenim Zakonom F BiH i Uredbom F BiH, strateški ciljevi i prioriteti HNK, za period 2021.-2027. godine, usaglašeni su sa ključnim strateškim dokumentima u F BiH i BiH, a naročito sa Strategijom razvoja F BiH, koja obuhvata isti planski period, od 2021.-2027. godine.

Prilikom izrade nacrtu Strategije 2021.-2027. godine, uzeti su u obzir nalazi i preporuke gore navedene evaluacije, kao i mišljenja i stavovi ključnih zainteresovanih strana. Kako je MP aktivni sudionik izrade nove Strategije, ona, u velikoj mjeri, predstavlja polazište za izradu Programa 2021.-2024. godine.

U nacrtu Strategije 2021.-2027. godine, identifikovani su različiti razvojni problemi, u oblasti poslovnih subjekata, saradnje s dijasporom, tržišta rada i upravljanja razvojem, uz koje su naznačene i razvojne perspektive, kako je vidljivo iz Tabele broj 3.

Tabela broj 3. - Pregled uočenih razvojnih problema i razvojne perspektive u HNK (identifikovano u nacrtu Strategije 2021.-2027. godine)

RAZVOJNI PROBLEM	RAZVOJNA PERSPEKTIVA
Nedovoljno razvijeno poduzetničko okruženje	Realizovati aktivnosti na smanjenju administrativnih procedura za osnivanje, rast i razvoj biznisa. Olakšati pristup kapitalu. Poticati osnivanje novih i razvoj postojećih subjekata poduzetničke infrastrukture. Kreirati programe za osnivanje, rast i razvoj MSP-a i obrta.
Nizak nivo implementacije investicija i inovacija u MSP	Kreirati i implementirati programe podrške za: - povećanje konkurentnosti i inovativnosti MSP-a i obrta (standardizacija, orijentisanost na izvoz, povoljno finansiranje, uvođenje naprednih tehnoloških i organizacijskih rješenja, usaglašavanje kadrovske strukture sa trenutnim potrebama) - domaće i ino ulagače, bez prepreka birokratskog sistema; - poticanje inovacija i tehnološkog osavremenjavanja industrijske proizvodnje, te kreiranja inovativnih proizvoda, kao i restrukturiranje poduzeća.
Nepostojanje strateškog pristupa saradnji sa dijasporom	Kontinuirano organizovati susrete sa dijasporom, kroz konferencije i okrugle stolove. Sistemske poticati događaje koji su usmjereni na povezivanje sa dijasporom (kao što je npr. Connecto konferencija). Uspostaviti koordinacijsko tijelo za saradnju sa dijasporom.
Visok udio nisko obrazovane radne snage (KV i NKV) u ukupnom broju nezaposlenih osoba	Implementirati programe za poboljšanje kvalifikacija i stručno osposobljavanje nisko obrazovane radne snage, u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih HNK.
Neusaglašenost programa obrazovnih institucija i potreba tržišta rada, te ponude i potražnje na tržištu rada, čemu doprinosi i nedovoljna saradnja aktera u oblasti rada i	Uvođenje novih obrazovnih modula/zanimanja u škole i ukidanje (ili privremeno ukidanje) obrazovnih ciklusa za struke u kojima je očita hiperprodukcija, koje tržište rada nije u mogućnosti zaposliti.

zapošljavanja (akademski sektor, privredni sektor, vladin sektor, zavodi za zapošljavanje, nevladin sektor)	Sistem visokog obrazovanja treba usaglasiti s potrebama savremenih i traženih zanimanja. Unaprijediti saradnju i koordinaciju svih aktera u oblasti rada i zapošljavanja.
Nepostojanje formalno uspostavljenog stalnog organa, pri Vladi HNK, za razvojno planiranje i upravljanje razvojem	Formirati službu za razvoj i međunarodne projekte, kao zasebnu službu Vlade HNK

Kroz nacrt Strategije 2021.-2027. godine su definisane mjere i aktivnosti, u cilju rješavanja istaknutih problema i one su, kao takve, uzete u obzir i prilikom izrade Programa 2021.-2024. godine.

2.3. Utvrđivanje prioriteta i mjera Programa 2021.-2024. godine

Bitno je naglasiti, kako u postupku izrade prethodnog Programa 2016.-2020. godine, nije postojao integrisani strateški dokument, na nivou HNK, već samo Strategija razvoja MSP 2012.-2020. godine, pa je Program 2016.-2020. godine imao široko postavljen okvir strateških ciljeva, prioriteta i mjera (npr. pospješivanje povezivanja obrazovnih institucija i MSP, ili sticanje osnovnih poduzetničkih vještina), a koje su uključivale nadležnosti drugih ministarstva i Vlade HNK, ili pak viših nivoa vlasti, te, zbog kompleksnosti, nisu bile realizovane u prethodnom periodu.

Program 2021.-2024. godine, kao provedbeni akt Zakona, ujedno je zamišljen i kao svojevrsan akcioni plan realizacije integrisane Strategije 2021.-2027. godine, čije se usvajanje, od strane Vlade HNK i Skupštine HNK, očekuje uskoro. U nacrt Strategije 2021.-2027. godine uvrštene su sve mjere koje je MP predložilo, u svrhu razvoja male privrede.

Dio tih mjera je preuzet iz nacrta Strategije 2021.-2027. godine, i to **one čija je primjena realna i vjerovatna u datim okolnostima**. Ostale, koje ovdje nisu spomenute, mogu se, također, realizovati, ukoliko se i kada za to steknu potrebni uslovi.

Tabela ispod sadrži pregled strateškog cilja, prioriteta, mjera i očekivanih rezultata razvoja MSP, za koje su se kreatori Programa opredijelili.

Tabela broj 4.- Pregled strateškog cilja, prioriteta, mjera i očekivanih rezultata

STRATEŠKI CILJ 1.	DINAMIČAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAZVOJ	OČEKIVANI REZULTAT
PRIORITET 1.1.	Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za investitore i unaprijediti konkurentnost poduzeća i obrta	Poboljšana konkurentnost privrede Kantona
MJERA 1.1.1.	Unaprijediti poslovno okruženje kroz smanjenje administrativnih prepreka i jačanje institucionalne podrške postojećim i novim poslovnim subjektima	Unaprijedeno poslovno okruženje u kojem poslovni subjekti lakše i djelotvornije obavljaju poslovanje, a domaći i strani investitori su potaknuti na investiranje na području HNK.
MJERA 1.1.2.	Podržati povećanje konkurentnosti postojećih i novih poduzeća i obrta	Stvoreni kvalitetni uslovi za podršku osnivanja novih i razvoj postojećih privrednih subjekata, kao i za razvoj različitih tipova i

		vrsta poduzetničke aktivnosti, čime je povećan broj privrednih subjekata i novih radnih mjesta.
MJERA 1.1.3.	Podržati povezivanje privrede i naučno-istraživačkih institucija	Ostvarena saradnja privrednih subjekata sa naučno-istraživačkim institucijama
MJERA 1.1.4.	Podrška uspostavljanju i razvoju poslovnih zona i institucija za poduzetničku podršku	Kroz funkcionalnu mrežu institucija za poduzetničku podršku i poslovnih zona, kreirano je povoljnije poslovno okruženje, u svim JLS, na području HNK, čime se olakšao ulazak u poduzetništvo, podržao razvoj poduzeća svih veličina, te generiralo specifično znanje, korisno za sve privredne subjekte, a što je u konačnici dovelo do povećanja poduzetničke aktivnosti, rasta prihoda i broja zaposlenih na području Kantona.
MJERA 1.1.5.	Podrška jačanju kapaciteta, tehnološkom razvoju i razvoju inovativnih digitalnih rješenja MSP	Podržani poslovni subjekti koji pripadaju strateški važnim privrednim oblastima, na području HNK, kroz digitalizaciju poslovanja, te unapređenje inovativnog i izvoznog potencijala ovih subjekata.
MJERA 1.1.6.	Jačati internacionalizaciju i uključivanje u globalne lance vrijednosti (klasteri)	MSP, potaknuti na udruživanje i umrežavanje, kako međusobno na teritoriju Kantona, kroz funkcionalne klasterne, tako i sa poduzetnicima iz cijele BiH i dijaspore, čime se, dodatno, omogućava transfer znanja i tehnologija.

Kroz navedene mjere, sublimirani su i ciljevi razvoja male privrede, koje je propisao Zakon, a odnose se naročito na: povećanje zapošljavanja, izvoza, proizvodnje i konkurentnosti male privrede, razvoj i primjenu savremenih tehnologija, povećanje broja subjekata male privrede, poticanje obavljanja i opstanka tradicionalnih i starih zanata (obrta), kao i na poticanje MSP u korištenju sredstava EU (IPA programi) i sredstava drugih stranih donatora.

2.3.1. Detaljan pregled mjera

MJERA 1.1.1. - Unaprijediti poslovno okruženje kroz smanjenje administrativnih prepreka i jačanje institucionalne podrške postojećim i novim poslovnim subjektima				
Red.br.	Aktivnosti	Nosioci	Period provođenja	Izvor finansiranja
1.1.1.1	Podrška osnivanju cjelovite vaucher sheme savjetodavnih usluga za MSP i obrte	Vlada, MP, OCD	2023.-2024.	Budžet HNK Strane donacije
1.1.1.2.	Promocija investicionih mogućnosti u HNK	Vlada, MP, MPŠV, JLS, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS
1.1.1.3.	Osnivanje funkcionalnog jednošalterskog sistema registracije poslovnih subjekata, dobijanja potrebnih dozvola, te omogućavanje online registracije poslovnih subjekata, uz jedinstven registar poslovnih subjekata i licenciranje	Vlada, MP, JLS, OCD, MSP	2023.-2024.	Budžet HNK Budžeti JLS
1.1.1.4.	Uspostavljanje baze registra MSP u HNK	Vlada, MP, MPULS, JLS	2023.-2024.	Budžet HNK Budžeti JLS

MJERA 1.1.2. - Podržati povećanje konkurentnosti postojećih i novih poduzeća i obrta				
Red.br.	Aktivnosti	Nosioci	Period provođenja	Izvor finansiranja
1.2.2.1.	Podrška poduzetnicima početnicima	Vlada, MP, JLS, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije

PROGRAM RAZVOJA MALE PRIVREDE HNK 2021. - 2024. GODINE

1.2.2.2.	Podrška obrtima, starim i tradicionalnim djelatnostima	Vlada, MP, JLS, OK	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS
1.2.2.3.	Podrška razvoju socijalnog poduzetništva	Vlada, MP, MZRSZ, JLS, OCD	2024.	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije
1.2.2.4.	Podrška poduzetništvu mladih	Vlada, MP, JLS, GK, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije
1.2.2.5.	Podrška poduzetništva žena	Vlada, MP, JLS, GK, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije
1.2.2.6.	Podrška primjeni međunarodnih standarda i dobrovoljnoj certifikaciji	Vlada, MP, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Strane donacije

MJERA 1.1.3. - Podržati povezivanje privrede i naučno-istraživačkih institucija

Red.br.	Aktivnosti	Nosioci	Period provođenja	Izvor finansiranja
1.1.3.1.	Podrška jačanju visoko-tehnološkog obrazovanja, kroz više studenata, bolju opremu i infrastrukturu u sveučilištima/univerzitetima	Vlada, MP, MONKS, sveučilišta, univerziteti, OCD, MSP	kontinuisano	Budžet HNK Strane donacije

MJERA 1.1.4. - Podrška uspostavljanju i razvoju poslovnih zona i institucija za podršku poduzetništvu				
Red.br.	Aktivnosti	Nosioci	Period provođenja	Izvor finansiranja
1.1.4.1.	Podrška izgradnji i unapređenju poslovnih zona u svim JLS na području HNK	Vlada, MP, JLS, FMRPO	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Budžet F BiH
1.1.4.2.	Podrška izgradnji i unapređenju institucija za podršku poduzetništvu (razvojne agencije, poduzetnički centri, poslovni inkubatori, poduzetnički akceleratori, poslovni parkovi, naučno-tehnološki parkovi, centri kompetencija)	Vlada, MP, JLS, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije
1.1.4.3.	Podrška programima usavršavanja koje realizuje Obrtnička komora HNK	Vlada, MP, OK	kontinuisano	Budžet HNK
1.1.4.4.	Podrška programima usavršavanja koje realizuje Privredna komora HNK	Vlada, MP, PK	kontinuisano	Budžet HNK

MJERA 1.1.5. - Podrška jačanju kapaciteta, tehnološkom razvoju i razvoju inovativnih digitalnih rješenja MSP				
Red.br.	Aktivnosti	Nosioci	Period provođenja	Izvor finansiranja
1.1.5.1.	Formiranje Revolving fonda za podršku maloj privredi HNK i njegovim programima (npr. program pomoći pri pripremi izvoza)	Vlada, MP	kontinuirano	Budžet HNK
1.1.5.2.	Podrška poduzetnicima u sektoru prerađivačke i IT industrije	Vlada, MP, JLS, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije
1.1.5.3.	Podrška modernizaciji - digitalizaciji i tehnološkom razvoju poslovnih procesa u MSP	Vlada, MP, JLS, OCD	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije

MJERA 1.1.6. - Jačati internacionalizaciju i uključivanje u globalne lance vrijednosti (klasteri)

Red.br.	Aktivnosti	Nosioci	Period provođenja	Izvor finansiranja
1.1.6.1.	Podrška klasterskom povezivanju subjekata male privrede i radu formiranih klastera u HNK	Vlada, MP, JLS, sveučilišta, univerziteti, OCD, MSP	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije
1.1.6.2.	Podrška povezivanju sa bh dijasporom	Vlada, MP, JLS, sveučilišta, univerziteti, OCD, MSP	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije
1.1.6.3.	Podrška organizaciji poduzetničkih susreta u HNK	Vlada, MP, JLS, sveučilišta, univerziteti, OCD, MSP	kontinuisano	Budžet HNK Budžeti JLS Strane donacije

2.4. Metodologija praćenja provođenja pojedinih mjera Programa - monitoring

Važnost monitoringa sastoji se u tome da donosiocima Programa, kao i njegovim korisnicima, pomogne i omogući provjeru, u smislu planiranog odvijanja i primjene programskih mjera. To podrazumijeva sistemski i kontinuisano sakupljanje, analizu i korištenje informacija, koje su značajne za upravljanje i donošenje odluka, u okviru Programa.

Ostali nosioci Programa (osim MP), koji su pružili informacijsko - dokumentacijsku podlogu za izradu Programa 2021.-2024. godine, kroz uključenost u izradu nacrtu Strategije 2021.-2027. godine, predložili su razvojne aktivnosti koje su za njih prioritetne, ili su od općeg interesa za sve subjekte male privrede. Oni također imaju važnu ulogu i u praćenju i analiziranju uspješnosti mjera i aktivnosti iz njihove nadležnosti, kao i u kontinuisanom izvještavanju MP o njihovim iskustvima i opažanjima.

Kao što je spomenuto prethodno, u dijelu 1.2. Programa, monitoring Programa, u prethodnom periodu, vršio se posredstvom Vijeća za konkurentnost i razvoj HNK (VKR), koje je formirano za period od 2012.-2020. godine. VKR predstavlja primjer dobre prakse i kao takav bi se mogao preslikati, u smislu koordinacije resornih institucija, u prikupljanju informacija o realizaciji pojedinačnih projekata podrške MSP i uspostave partnerstva i dijaloga javnog sektora, privatnog sektora i organizacija civilnog društva. Vijeće je, u potpunosti, ispunilo zadatke koji su mu postavljeni, a što se naročito odnosi na ulogu u procesima definisanja, implementacije, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji razvojnih prioriteta njegovih članova, u oblasti male privrede Kantona.

Glavni zadatak VKR-a je bila priprema prijedloga *Plana provođenja Programa (i Strategije MSP 2012.-2020.godine)*, za tekuću godinu, davanjem konkretnih smjernica njegovih članova, odnosno potrebnih podataka, posebno podataka o visini i izvoru finansiranja projekata, mjera i aktivnosti institucije, JLS, organizacije, odnosno sektora iz kojeg je član delegiran, te davanjem različitih sugestija i preporuka. MP je bilo posrednik, preko kojega su prijedlozi akata upućivani Vladi HNK, na razmatranje i usvajanje.

Osim toga, članovi VKR-a su pratili i realizaciju *Plana provođenja Programa*, za tekuću godinu, u sektoru iz kojeg su delegirani. S tim u vezi oni su dostavljali MP podatke o efektima programa, mjera i aktivnosti, koje su poduzimali, ili predlagali korektivne mjere, kojima bi se poboljšala djelotvornost realizacije *Plana provođenja Programa*.

Budući da VKR formalno prestaje s djelovanjem, nakon dostave podataka za *Izveštaj o provođenju Godišnjeg plana 2020. godinu*, MP će, u skladu sa zakonskom obavezom, u saradnji sa svim zakonskim nosiocima Programa (ministarstva, jedinice lokalne samouprave, komore, udruženja male privrede i poduzetništva, te regionalne razvojne agencije) nastaviti nadzirati i pratiti provođenje Programa 2021.-2024. godine i Godišnjih planova, koje izrađuje na osnovu Programa, analizirati rezultate i pripremati izvještaje.

Treba naglasiti kako Vlada HNK trenutno ima u fokusu integrisani razvoj Kantona, za period 2021.-2027. godine, te činjenicu da je za uspješnu implementaciju strateških dokumenata Kantona neophodno postojanje kvalitetnog sistema za njihovo provođenje. Stoga je opredijeljenost Vlade da rješavanje ovog problema bude jedan od važnijih prioriteta, u periodu 2021.-2027. godine.

Formiranjem Vijeća, KOR-a i Odbora, Vlada je osigurala preduslove za funkcionisanje sistema za upravljanje razvojem Kantona, koji će se upotpuniti uspostavljanjem JURA.

Budući je Program 2021.-2024. godine sačinjen na osnovu nacrtu Strategije 2021.-2027. godine i Izvještaja o evaluaciji Strategije 2017.-2020. godine, očekuje se kako će KOR i Vijeće, te kasnije i JURA, preuzeti značajnu ulogu u monitoringu cjelokupnog razvoja

Kantona, uključujući i sektor male privrede, a MP će, u saradnji sa zakonskim nosiocima Programa, pravovremeno sakupljati i dostavljati potrebne podatke svim provodiocima monitoringa na nivou Kantona.

IZVORI PODATAKA:

- *Informacija o stanju poduzetništva i obrta na području HNK u 2019. godini;*
- *Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine za period 2021.-2027. godine;*
- *Nacrt Strategije razvoja Hercegovačko-neretvanske kantona za period 2021.-2027. godine;*
- *Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, broj:32/17);*
- *Uredba o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, broj:74/19);*
- *Uredba o izradi strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, broj:74/19);*
- *Uredba o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, broj:74/19);*
- *Uredba o izradi indeksa razvijenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, broj:17/19);*
- *Analitički Izvještaj / Mišljenje Evropske Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, od 29.05.2019. godine;*
- *Izvještaj o Bosni Hercegovini za 2020. godinu (Saopštenje Evropske komisije Evropskom parlamentu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija), od 06.10.2020. godine.*

Broj: 07-03-24-146 /21

Datum: 01.04. .2021. godine

